

Борбата с расовата дискриминация

Член 21 в дял III „Равенство“ от Хартата на основните права на Европейски съюз забранява дискриминацията, основана на расов признак или етнически произход.

Обща информация

С Директивата за расовото равенство (2000/43/ЕО), приета през 2000 г., бяха въведени важни промени в начина, по който Европейският съюз се бори срещу дискриминацията. Преди приемането на директивата само в няколко държави-членки на ЕС съществуваша изчерпателни закони и механизми, забраняващи расовата дискриминация, и на преобладаваща част от държавите се наложи да извършат значителни промени, за да изпълнят изискванията на директивата.

Ключови проблеми

Защо е важно да се борим с расовата дискриминация?

Предразсъдъците на работодатели и тези които предоставят услуги могат да бъдат пречка пред участието на граждани в обществения живот, изразяващо се например в намиране на работа или наемане на жилище. Когато подобни предразсъдъци се основават на расата на лицата, може да се стигне до изключване на цели етнически малцинства. Последствията от това са значителни. Хора от етническите малцинства са изправени пред по-голям риск от безработица, работят в ограничен брой сектори, като например строителството или селското стопанство, имат по-ниско образователно равнище и по-лоши жилищни условия в сравнение с мнозинството от населението.

Дискриминация, основана на расов признак или етнически произход е налице, когато:

- дадено лице е подложено на по-неблагоприятно третиране (например отказана му е конкретна работа);
- в сравнение с третирането, което са или биха получили други лица в подобна ситуация;
- и причината за това е неговата раса или етнически произход.

Какво съдържа директивата?

Разпоредбите на Директивата за расовото равенство предвиждат:

- защита от расова дискриминация в областта на трудовата заетост, при използване на системата за социално осигуряване, или при закупуване на стоки или използване на услуги;
- възможност на жертвите на дискриминация да подадат жалба;
- възможност за организации, като например неправителствени организации (НПО) и синдикати, да помагат на жертви на дискриминация да подадат жалба пред съда;
- гаранции, че онези, които нарушават закона и дискриминират, получават подходящи наказания;
- изискване към държавите да създадат специализирани органи по въпросите на равенството, които да го насърчават;
- допуска държавите да създадат възможности за малцинствата в най-тежко положение да подобрят положението си;
- гарантира, че хората са осведомени за правата си;
- насърчава работодателите и синдикатите да си сътрудничат в борбата срещу дискриминацията.

Какво е въздействието на директивата върху националното законодателство?

От всички държави-членки на ЕС се очакваше да променят законодателствата си, за да изпълнят изискванията на директивата. Наложено се обаче Европейската комисия да започне разговори с някои национални правителства, тъй като не беше убедена, че те са извършили всички необходими законодателни промени.

Почти всички държави-членки на ЕС изпълниха изискването да създадат органи по въпросите на равенството. Много държави-членки предприеха допълнителни мерки, надхвърлящи изискванията на директивата, като оправомощиха органите по въпросите на равенството:

- да разглеждат жалби на жертви на и да издават решения, като например в Австрия, Дания, Унгария и Нидерландия;
- да разследват твърдения за наличие на дискриминация, като например във Франция и Швеция;
- да завеждат съдебни дела, като например в Белгия, Унгария и Ирландия.

Освен че наказват дискриминацията, много държави-членки също активно насърчават равенството. В Белгия, Финландия, Унгария, Швеция и Обединеното кралство е предвидено правно задължение да се проверяват и променят съществуващи политики, които биха могли да доведат до дискриминация, както и да се насърчава равенството, при разработването на нови политики. Някои държави-членки реализират проекти, които са насочени към подобряване едновременно на достъпа до образование, жилищните условия и професионалното обучение.

Има ли директивата реален ефект?

Не е възможно да се очертае обща картина на постигнатия напредък в борбата срещу расовата дискриминация. Правителствата събират информация за общото население, но по правило в рамките на тези проучвания не се събира информация за положението на малцинствата или, казано по друг начин, „статистически данни, разбити по етническа принадлежност“. Поради това е невъзможно да се установи дали положението на малцинствата в области като трудовата заетост, жилищното настаняване или образованието се е подобрило с течение на времето.

В някои държави-членки на ЕС, като например Франция, Германия и Португалия, е незаконно да се събират статистически данни за расовите или етническите малцинства. Това се дължи отчасти на факта, че правителствата смятат за намеса в личния живот да се посочва дали дадено лице принадлежи към малцинство. Изследвания обаче сочат, че повечето членове на малцинствени групи са склонни при преброяване на населението да предоставят информация за етническата си принадлежност, стига това да става анонимно и данните да се използват за борба срещу дискриминацията.

Трудно е също така да се определи колко чести са случаите на дискриминация. Не всички държави-членки на ЕС събират статистически данни за броя на жалбите, подадени конкретно за расова дискриминация. Където такива данни са налице, в някои държави-членки равнището на дискриминация е извънредно високо, а в други – извънредно ниско. Възможно е това да се дължи на различната степен на правна осведоменост и знание за законовата база.

Пътят напред

➤ **Липсата на статистически данни** не позволява на публичните администрации да разберат напълно какви са проблемите пред които малцинствата са изправени, как те могат да бъдат решени и дали се реализират подобрения.

Държавите-членки на ЕС следва да обмислят събиране на статистически данни, разбити по етническа принадлежност, като същевременно предприемат мерки за спазване на законодателството за защита на данните и личната сфера.

➤ **Малък брой жалби.** Изследвания сочат, че в много държави-членки на ЕС жертвите на дискриминация не подават жалби. По-голямата част от членовете на расови или етнически малцинства изглежда не знаят, че имат право да не бъдат дискриминирани. Също така изглежда голямото мнозинство от хората, които се сблъскват с дискриминация, не подават жалба, тъй като не знаят къде да сигнализират, не са чували за организации, които могат да им помогнат, и не смятат, че нещо ще се промени, ако подадат жалба.

Органите по въпросите на равенството трябва да бъдат предоставени с необходимите им ресурси, за да съдействат за повишаване на правната осведоменост и начините за подаване на жалба.

➤ **Обезщетенията** в случаи на расова дискриминация варират значително в отделните държави-членки на ЕС. Изглежда тези разлики не могат да се обяснят само с различията в разходите за живот в отделните държави. Освен това е възможно размерът на присъжданите обезщетения да не е достатъчно висок, за да предотврати случаи на дискриминация и да компенсира вредите, понесени от жертвите.

Държавите-членки биха могли да анализират нивото на присъжданите обезщетения за расова дискриминация, за да се уверят, че е адекватно.

➤ **Търсенето на правата чрез съда** по правило е свързано със значителни разходи и отнема много време. Въпреки че директивата допуска организации като НПО и синдикати да помагат на жертвите да предявяват искове, в някои държави-членки правилата, определящи кои организации могат да сезират съда, са ограничителни. Освен това публичното финансиране, предоставено на тези организации също ограничава броя на делата, при които могат да съдействат.

Държавите-членки могат да улеснят дейността на организациите, предоставящи помощ на жертвите, като облекчат ограничаващите правила и предоставят повече финансиране. Също така те могат да оправомощат органите по въпросите на равенството да вземат решения по жалби и да присъждат обезщетения като алтернатива на съдебното разглеждане на жалбите.

➤ **Неравнотойното положение на малцинствата се дължи на няколко свързани проблема, които не могат да се решат само с обръщане към съда.** Хората от малцинствените групи често живеят в лоши условия поради икономическото си положение. В много случаи те не участват пълноценно в пазара на труда и не се ползват в достатъчна степен от публични услуги, като например здравеопазване и образование. Съчетаното действие на тези различни фактори създава положение, в което на хората е трудно да подобрят положението си. Не е възможно тези проблеми да се решат само със сезиране на съда и получаване на обезщетение.

Държавите-членки следва да обмислят предприемане на мерки, насочени едновременно към нуждите на малцинствата в неравнотойно положение по отношение на жилищно настаняване, образование и здравеопазване.

Допълнителна информация:

FRA публикува два доклада относно Директивата за расовото равенство:

- *The Racial Equality Directive: application and challenges* (Директивата за расовото равенство: прилагане и предизвикателства) (януари 2012 г.)

- *The impact of the Racial Equality Directive: Views of trade unions and employers in the European Union* (Въздействие на Директивата за расовото равенство: Гледните точки на синдикатите и работодателите в Европейския съюз) (октомври 2010 г.)

И двата доклада са достъпни на уебсайта на FRA на адрес: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_en.htm.